

סיפור על הצלה מופלאה מציפורני הנאצים, גבורה והישרדות ועל עליה והתערות.

פאנק'ן 216

מרים בילדוטה...

בדיוק. רק ראינו, שכל יום לוקחים יהודים, אף פעם לא מחזירים אף אחד. אם רק לוקחים ולא מחזירים, זה לא טוב."

אנה הגיעה לישראל, להתבסס מניחוח העצמאות ולנשום אוויר יהודי טהור. כל חייה בפולין היו חיי עוני. אפילו היא לא ידעה כי יש עולם אחר, שונה מעולמה שלה, עשיר יותר, נוח יותר, מרווח יותר וקל יותר. כבת למשפחת איכרים מימים ימימה, רתמו אותה בצעירותה אל המלאכה הקשה של החקלאות, כדי להוציא לחם מן האדמה הסרבנית. בעודה ילדה נישאה לבעלה יאן ויחד חיו במשק החקלאי הנכשל. בספטמבר 1948 הצליחה מרים רפס, יחד עם אביה, לברוח ממחנה העבודה הגרמני ולאחר תלאות דרך להגיע לביתם של שכניהם הפולנים - משפחת חלפה. אין במאמר זה מקום כדי לספר את עוצמת הרוח ודחף החיים שעבר על מרים, שהייתה חבויה במרתף הטחוב והקטן של אנה ויאן עשרים ושניים חודשי סבל, ונקווה שבני המשפחה יתמסרו לתיעוד חשוב זה.

ביום ט' ניסן תשכ"ט נטעה מרים רפס עץ, בשדרת חסידי אומות העולם, בהר הזיכרון בירושלים, לזכרה של מצילתה, ששמה נפשה בכפה להצלת יהודים בתקופת השואה - "ונתתי להם יד ושם אשר לא יכרת..." ישעיה נ"ו. כעבור שנה נפטרה אנה חלפה ונקברה בבית קברות נוצרי ביפו. עד היום נוהגים בני המשפחה לפקוד את קברה בחג "כל הקדושים", שחל בראשון לנובמבר (השנה גם אני מתכנן להגיע לאירוע זה), ולשלם לכומר שיתפלל לעילוי נשמתה. בעלה של אנה, יאן, קבור בוורוצלב בפולין. מרים רפס מימנה את הקמת מצבתו, ודואגת כל שנה שהשכנים יטפלו בקברו והכומר יתפלל עבורו.

מחיייה קטנים, דאגות קטנות, אלמונים, מפחדים מהכובש הגרמני האכזר וחוששים לעורר את זעמו הנורא.

אישה קטנה העומסת על הכתפיים הזקנות והשחוחות שלה מעמסת זיכרונות של שנים קשות מנשוא, מתוחות מאוד וגורליות מאוד. "בביצ'קה" קראו לה בני המשפחה בחיבה ובאהבה. היא הייתה נוצרייה מאמינה, אלמנה וחשוכת ילדים. אחת מחסידות אומות העולם שקיבלה זכויות של עולה חדשה, לאור הקרבתה חסרת המעצורים לשמור על צלם אנוש בימים המחרדים של השואה ולסייע ליהודים לחמוק מגורל אכזר של מוות וודאי. היא לא עלתה מפני שגברו עליה רגשות יהודיים או זיכרונות מבית אבא. מעולם לא היו לה, והמעט ששמעה על יהודים - ספק אם היה בו לעורר רגשות של אהבה.

אנה חלפה קיבלה ממוסדות הקליטה בארץ דירה קטנטנה בנס-ציונה, מתחת לדירת חברתי 'פלה' ושל הוריה - מרים ואיזיק רפס, ובסמוך לבית מגוריי בילדותי. עיתונאי שהגיע לראיין אותה כתב ביומנו "אנה יושבת בדירתה,

מכונפת מחמת זיקנתה. משעינה זוג רגלים גרומות על פתילייה דולקת, כדי להיגאל מהקור ומחוסר הנוחות של האיש הזר היושב לפניו - אני לא יודעת באמת מה רוצים ממני? לא שמענו כלום. לא יודעת מה קורה ליהודים,

הוא עזר לעמיתיו היהודים להישאר בכפר ומנע את הגלייתם לסיביה.

התיאורים שבמאמר זה הם רק קצה הקצה של הייסורים שעברו על מרים רפס ומשפחתה, במהלך המלחמה הממושכת ובשנים הרבות עד לעלייתה ארצה. הסיפור המרתק מחייב כתיבת ספר שלם אודותיה, ועל כך נעודד את בני משפחתה להתמסר למשימה חשובה זו, למען תיעוד מורשתם. השרידים היהודים המעטים במרחבי אירופה הכבושים, שיצאו מגיאיות ההריגה וממחנות המוות, נגרפו עם הזרם האדיר של המוני פליטים ששבו לבתייהם ולמשפחותיהם. גם הם שירכו רגליהם בדרכים כדי לחזור למגוריהם שמהם נעקרו בכוח. במהרה התחוויר להם שאין להם לאן לשוב ובשארית כוחותיהם שחו נגד הזרם, כדי לשמור על המשך קיומם. בחפשמ מפלט במקום מבטחים כדי להמשיך את הקיום, נעו בדרך לא דרך, גם שהמשימה ערכה שנים, כדי להגיע למולדתם עתיקת היומין - לארץ ישראל.

נאחל למרים, בת ה-90, עוד שנים ארוכות של בריאות ואושר ממשפחתה.

אנה חלפה - חסידת אומות העולם, שתנה מקלט בפולין וקיבלה מולדת

פגשתי את אנה חלפה, בילדותי בנס-ציונה, עת הגיעה ארצה עם משפחתה של 'פלה', חברתי בעשרות השנים שחלפו מאז שנות השישים של המאה הקודמת קרוב לוודאי שמעולם לא היינו מכירים את אנה ולעולם לא הייתה נמנית עם אזרחי ישראל, אלמלא כפר קטן בשם דובלני, על יד העיר סמבור בחבל לבוב שבפולין. רחוק ממרכז הארץ, שרוי באפרירות ומתבוסס בעוניי מחרידים. אנשים קטנים, אמצעי

ימים ספורים לאחר פרוץ המלחמה, אספו החיילים הגרמניים מיחידות ה-ס.ס את כל יהודי הכפר והובילו אותם למחנה ביער.

מרים בת השש עשרה, הוריה וכ-300 יהודים נוספים, גרו באוהלים חשוכים וישנו על קרקע קרה ורטובה. פעם ביום קבלו מרק מתפוחי אדמה ורקובים ושלוש פרוסות לחם בלבד. הגרמנים העסיקו אותם בכריתת עצי יער בעזרת מסורי יד, והתעללו בהם במכות מגלב ברזל ובגב. אנשי ה-ס.ס הרגו יהודים רבים מתוך שעשוע, בעידוד משפחותיהם, שמחאו כפיים לכל יוזמה אכזרית מוצלחת. נוספים מתו מרעב ומקור. כשנותרו כשלושים יהודים בחיים, החליטו הגרמנים לסגור את המחנה. מרים והוריה ניצלו הזדמנות חד-פעמית שעמדה בפניהם, וברחו מהמחנה ביער.

משפחת לאופר מצאה מקלט זמני אצל אנה ויאן חלפה, זוג פולנים נוצרים, שעבדו בעבר במשק ביתם. הזוג חלפה נחלץ לעזרה ותוך סיכון חייהם הסתירו את בני המשפחה בבור שמתחת לרפת שבחצרים. לאחר הסכם חלוקת פולין, שלפיו עבר כפר מגוריהם ליד הרוסים, ניתן היה לצאת מהמסתור שמתחת לרפת, אולם לביתם לא יכלו לחזור. משפת לאופר הואשמה מטעם המשטר הקומוניסטי כאלמנט לא רצוי, בשל היותם בעלי אדמה - 'קולקים' - וביתם בכפר נמסר למשפחה רוסית. הממונה על הנפקת תעודות זהות רוסיות במשרד הפנים, היה תת-אלוף בצבא הרוסי שהסתיר מהממונים עליו את היותו יהודי. בדרכי עורמה